

แนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

The Guideline for Tourism Promotion and Public Relation at Phra Pathom Chedi National Museum, Muang District, Nakhon Pathom Province

ถิรนนท์ ประทุม

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
pratuma@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และ 3) เพื่อให้มีการจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์อย่างเป็นระบบ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็น เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ประชาชนในชุมชนพระปฐมเจดีย์ และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) และการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกตการณ์ (Observation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตามประเด็น (Content Analysis) นำผลที่ได้มาเสนอแบบอธิบายความและเรียงตามประเด็นที่ศึกษาและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ เป็นพิพิธภัณฑ์รวบรวมโบราณวัตถุ ที่ค้นพบในจังหวัดนครปฐม นำโบราณวัตถุมาจัดแสดงนิทรรศการ โดยการจัดเรียงเรื่องราว ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ไปจนถึงยุคปัจจุบันของจังหวัดนครปฐม มีโบราณวัตถุสมัยทวารวดีเป็นจุดเด่น และยังเป็นโบราณวัตถุศิลปะทวารวดีที่สมบูรณ์ ลวดลายสวยงาม และค้นพบได้มาที่สุดในจังหวัดนครปฐมอีกด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์จึงเป็นสถานที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า

1. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งด้านสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์ โดยการประชาสัมพันธ์นั้น มุ่งเน้นการโฆษณา มีเนื้อหา หรือข้อความที่น่าสนใจ ดึงดูด และสร้างแรงจูงใจเพื่อชงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมยังพิพิธภัณฑ์

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีวัตถุโบราณจำนวนมาก ที่มีความเก่าแก่ตั้งแต่ยุคทวารวดี วัตถุเหล่านั้นสามารถบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมมีจุดประสงค์ เดินทางมาเพื่อเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมทาง ด้านประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีนักเรียน นักศึกษาเดินทางมา เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมโดยเฉพาะ

3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีการจัดระเบียบเรื่องโบราณวัตถุออกเป็นช่วงเวลา ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี ไปจนถึงนครปฐมในยุคปัจจุบัน มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง และมีข้อปฏิบัติในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างเหมาะสม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีช่องทางและวิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย แต่ไม่เพียงพอในการดึงดูด และชักจูงนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมยังพิพิธภัณฑ์ จึงควรมีการสร้างกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ตรงกลุ่มเป้าหมาย และถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การประชาสัมพันธ์, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the guidelines for Promotion and Public Relation activities of Phra Pathom Chadi National Museum, Muang District, Nakhon Pathom Province, 2) to study the guidelines of Phra Pathom Chadi National Museum Development to be historical learning center and 3) to manage The Phra Pathom Chadi National Museum systematic management. The target groups were the museum staffs, Thai tourists, local people and foreigners who travel to Wat Phra Pathom Chedi. This research was qualitative method by using in- depth Interview and observation. The data was analyzed by content analysed and described as following objectives of research.

The results showed that, Phra Pathom Chedi National Museum had collected antique objects which found in Nakhon Pathom Province. All objects showed as exhibition in the museum, it explained all story about Dhavaravati period and Dhavaravati antiques as the highlight of the museum. Phra Pathom Chedi National Museum was significant historical learning center. Furthermore, the results showed that:

1. Phra Pathom Chedi National Museum, were several public relation channels such as promoted by people, magazines and social media. It focused on advertisement that could be attracted tourists to visit the museum.

2. Phra Pathom Chedi National Museum had antique objects related to ancient from dhavaravati period. The antiques explained about past story, social, culture and religious. The purposes of tourists were for relaxing and learning about history of Nakhon Pathom province.

3. Phra Pathom Chedi National Museum had organizing antique objects from the early period until the present. There were explanations of antiques for tourists who would like to know about details of the objects. And all tourists could learn about the past with the rules of the museum.

Phra Pathom Chadi National Museum had several ways to be promoted, but it had not enough yet. So, it needed find more about promotion that could increase the number of tourists to visit the museum in the future.

Keywords: tourism, tourism promotion, public relation, Phra Pathom Chedi National Museum

1. บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ถือเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นๆ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์หลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก (ฉันทิช วรรณถนอม : 2552) บทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ ด้านเศรษฐกิจที่มีการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้และแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย (วาริษฐ์ มัชยมนุช : 2550) ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการท่องเที่ยวเข้ามาเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีในประเทศของเราด้วย

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนาน จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสถานที่อาคารหรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีอายุถึง 1,000 ปี และผ่านเหตุการณ์ที่สำคัญ สถานที่หรือโบราณจึงสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นอกจากแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ยังมีอีกสถานที่หนึ่ง สามารถบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ได้ดีอีก

แห่งหนึ่งนั้นคือ พิพิธภัณฑสถาน อันเป็นแหล่งมีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดง วัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในสมัยโบราณ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ทางการค้นคว้า การศึกษา และ ความเพลิดเพลินใจของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทาง จึงต้องมีการนำแนวทางการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เข้ามาใช้กับพื้นที่ รวมไปถึง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (ปริตตา เฉลิมเผ่า : 2547)

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มายาวนานตั้งแต่สมัยทวารวดี อันมีหลักฐานเป็นจำนวนมาก (สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ : 2558) โดยทางโบราณคดี อธิบายได้ว่า บริเวณที่ตั้งของเมืองนครปฐมเป็นชุมชนโบราณแห่งหนึ่งในเขตที่ราบภาคกลาง ประเมินจากหลักฐานและ สันนิษฐานว่ามีความเก่าแก่ถึง ปี พ.ศ.1200 และยังเป็นชุมชนขนาดใหญ่มาถือเป็นราชธานีในยุคแรก ดังนั้น จึงมีการขุดค้นศิลปวัตถุโบราณได้จากบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งพระพุทธรูป พระพิมพ์ เหรียญโบราณ ศิลปธรรมจักร และอื่น ๆ ถือกันว่านครปฐมโบราณเป็นเมืองในยุคสมัยที่เรียกว่า “ทวารวดี” นครปฐมเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยแรกสร้างพระปฐมเจดีย์ คือราว ๆ ปี พ.ศ. 300 เคยมีอำนาจสูงสุดครั้งหนึ่ง และเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดี (พุทธศตวรรษ 11-16) ปุชนิยสถานที่ใหญ่โตสร้างไว้เป็นจำนวนมาก และยังเป็นแหล่งโบราณคดีอยู่ อย่างเช่น วัดพระประโทนเจดีย์ วัดพระเมรุ วัดพระงาม และวัดดอนยายหอม เป็นต้น (ธรรมบุญ คำสัตย์ : 2557) โบราณสถานที่ค้นพบล้วนฝีมือประณีตงดงาม มีเครื่องประดับร่างกายสตรีทำด้วยดีบุก เงิน และทอง รูปปูนปั้นชาวต่างประเทศ ก็มี ทำให้สันนิษฐานได้ว่าชาวทวารวดีมี การติดต่อกับประเทศอื่น เช่น ประเทศจีน ศิลปะต่าง ๆ ขณะนี้เก็บไว้ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

ปัจจุบันการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนใช้ความคิด ใช้เหตุผลสร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความรู้สึกรักความสนใจในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง ผิดทักษะในการศึกษาค้นคว้า มีความคิดพิจารณาประกอบการตัดสินใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างนิสัยให้ตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เป็นเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมายังองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อมาสักการะพระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่ชมความงดงามขององค์พระปฐมเจดีย์เท่านั้น ไม่ได้มาเพื่อศึกษาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เพราะการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นไม่ได้รับความนิยม มีเนื้อหาที่เข้าใจยากและซับซ้อน อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจเรื่องประวัติศาสตร์อีกประการหนึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ตั้งอยู่ทางด้านหลังของพระร่วงโรจนฤทธิ์ มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมากที่ทราบว่าพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงวัตถุโบราณและศิลปะสมัยทวารวดีอยู่ภายในวัดพระปฐมเจดีย์ด้วยและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ไม่มีความโดดเด่น เมื่อเข้าไปชมด้านใน การจัดแสดงวัตถุโบราณต่าง ๆ ไม่เป็นที่น่าสนใจ จากการเข้าไปสอบถามข้อมูลเบื้องต้น พบว่า นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์แล้วมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมากที่กลับมาเที่ยวชมยังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์อีกครั้ง

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งก่อให้เกิดผลดีแก่สถานที่ท่องเที่ยวและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ และยังเป็นส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักให้รู้จักในการท่องเที่ยวมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์
3. เพื่อให้มีการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อย่างเป็นระบบ

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์

ความหมายของการประชาสัมพันธ์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2536) และ วิจิตร อวาทกุล (2534) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องว่า การประชาสัมพันธ์ (Public relation) เป็นหนึ่งในส่วนผสมของการสื่อสารทางการตลาด มีความสำคัญอย่างหนึ่งต่อองค์การที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยพนักงานขาย และการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้องค์การอาจอยู่ในรูปของบริษัท ห้างร้าน สมาคมหรือหน่วยงานต่าง ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งในระบบสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน องค์การจะไม่สามารถอยู่ในสังคมได้หรืออยู่ได้ยากหากปราศจากการยอมรับและความเข้าใจจากสาธารณชนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้ององค์การในการให้ความสนใจต่อองค์การทำความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสาธารณชน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สาธารณชนมีทัศนคติ ความเชื่อหรือมุมมองที่ดีต่อองค์การ อันจะส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างราบรื่นในระยะยาวขององค์การ การประชาสัมพันธ์จะถูกใช้เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ บุคลากร สถานที่ แนวคิด และกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การ เช่น ธุรกิจการค้าใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการฟื้นความสนใจของลูกค้า ต่อสินค้าที่ตกต่ำลง การใช้การประชาสัมพันธ์ของประเทศในการดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือนักลงทุนเพื่อให้เข้ามาท่องเที่ยวหรือลงทุนในประเทศ หรือการที่บริษัทใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อจัดการกับวิกฤติที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดในตัวสินค้าของผู้ใช้สินค้า เป็นต้น

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมในการสื่อสารเพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการบอกหรือดึงดูดบุคคลให้สนใจในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ นำไปสู่ความสำเร็จการบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ การประชาสัมพันธ์จึงเป็นส่วนสำคัญต่อองค์การในการบอกกล่าว แจ้งข่าวสารให้เข้าใจตรงกัน

รูปแบบการประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน

วิรัช ลภีรัตนกุล (2524) และ วิภา ฤกษ์เสวี (2546) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยวิธีการ กระบวนการต่าง ๆ อาจเป็นวิธีการเดียวหรือหลาย ๆ วิธีรวมกันโดยวิธีการในการประชาสัมพันธ์อาจมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1 การออกข่าวประชาสัมพันธ์ (Publicity) คือ วัตถุประสงค์พื้นฐานของการออกข่าวในการมุ่งตลาดเพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในตราสินค้า ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อบริษัทและตราสินค้าของบริษัท และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อของลูกค้า การออกข่าวอาจอยู่ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การให้ข่าว (News releases) เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิมและหัวข้อข่าวที่มีคุณค่าอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ นิตยสารและสื่ออื่น ๆ อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การประชุมหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อให้ข่าว (Press conference) เป็นการประกาศข่าวเหตุการณ์สำคัญที่เป็นที่สนใจของสาธารณชนแก่ผู้สื่อข่าวต่าง ๆ เป็นต้น นักประชาสัมพันธ์ต้องมีการจัดเตรียมรูปภาพ เทป และฟิล์มเพื่อแสดงถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ใหม่ เทคนิคการผลิตสมัยใหม่ และวัสดุอื่น ๆ อย่างเหมาะสมกับความจำเป็นของสื่อ เพื่อใช้ประกอบในการออกข่าวประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2 การโฆษณา (Advertising) การโฆษณา คือ การเชิญชวน หรือชักจูงให้สาธารณชนเกิดความอยากที่จะใช้ผลิตภัณฑ์หรือซื้อบริการของบริษัท การโฆษณามีลักษณะของการมุ่งแต่จะชักจูง ปลูกฝังความนิยมไปสู่สาธารณชนทางเดียว ไม่มีการฟังความคิดเห็นของสาธารณชน ซึ่งผู้ดูหรือฟังการโฆษณาควรต้องพิจารณาเนื้อหาของโฆษณาอย่างระมัดระวัง เนื่องจากการโฆษณามักจะสื่อสารแต่ข้อมูลข่าวสารในแง่ดีเท่านั้น

3 การบริการข่าวสาร (Information service) คือ การให้ข่าวสาร การแจ้งแถลงความจริงให้รู้ข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ เป็นสาระประโยชน์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมิให้หลงเข้าใจผิด

4 การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นการโฆษณาที่มุ่งประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว มีจุดประสงค์เพื่อโน้มน้าวความคิดและใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เห็นด้วยกับฝ่ายโฆษณาหรือให้เป็นปฏิบัติกับสิ่งที่ต้องการ โดยปิดบังข้อเท็จจริงหรือเปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดี หรือปรักปรำให้ร้ายฝ่ายตรงข้ามเพื่อประโยชน์ของตน

5 สงครามจิตวิทยา (Psychology warfare) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกแยก เกิดความคิดเห็นไม่ตรงกัน เกิดความระแวงสงสัย ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเจ็บแค้น ความโกรธ ความเกลียด และความกลัว เป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อหันเหความสนใจนำไปสู่การเปลี่ยนความคิด อารมณ์ ความเชื่อของประชาชน ให้ทำ

การอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของฝ่ายที่ดำเนินสงคราม จิตวิทยานอกจากนี้ยังใช้ในการเปลี่ยนจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจ เป็นความพึงพอใจได้เช่นกัน

6 ข่าวลือ (Rumor) เป็นลักษณะกระจายไปอย่างรวดเร็วจากปากต่อปากและยอมเปลี่ยนแปลงเรื่องราวไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งบางที่ข้อมูลหรือเรื่องราวผิดเพี้ยนไปหรือเปลี่ยนแปลงไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ ข่าวลือส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า บริษัท หรือเป้าหมายทางธุรกิจอื่น ๆ ข่าวลือถือเป็นปัญหาสำคัญที่สุดสำหรับนักประชาสัมพันธ์ต้องเผชิญหน้า เนื่องจากข่าวลือกระจายไปอย่างรวดเร็วและเป็นเรื่องราวในแง่ลบกับบริษัท ในการจัดการกับข่าวลือที่เกิดขึ้นนั้น บางคนอาจคิดว่าทางแก้ไขที่ดีที่สุดคือการปล่อยให้ข่าวลือหายไปเองตามกาลเวลา แต่ในความเป็นจริงการปล่อยผ่านไปเป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับบริษัท ดังนั้นทางที่ดีที่สุดคือการกำจัดข่าวลือเหล่านั้นไปให้เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

7 การส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการ (Product and service promotion) เป็นวิธีการของบริษัทในการสนับสนุนให้เกิดการขายสินค้าหรือบริการให้มากขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยการออกข่าวหรือเหตุการณ์เพื่อกระตุ้นการซื้อของลูกค้าให้เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนทัศนคติของลูกค้าตามวัตถุประสงค์ของบริษัท รวมถึงเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในลักษณะต่าง ๆ

8 การจูงใจ (Persuasion) เป็นลักษณะของการชักจูงลูกค้าให้มีพฤติกรรมตามความต้องการบริษัท ลักษณะของการจูงใจต้องทำให้ลูกค้ารู้สึกเห็นด้วยกับข้อความหรือข่าวสารที่ใช้จูงใจลูกค้า โดยต้องระวังมิให้ลูกค้ารู้สึกถึงความไม่จริงใจ ดังนั้นการจูงใจต้องมีการใช้เหตุผลเพื่อนำมาสู่ให้ลูกค้าเห็นด้วยตามแนวคิดที่น่าเสนอ

9 การกระตุ้นเตือน (Motivation) มีลักษณะคล้ายคลึงกับการจูงใจ แต่การกระตุ้นนี้สามารถใช้เพื่อให้ลูกค้ามีพฤติกรรมตามต้องการโดยที่ผู้ถูกกระตุ้นอาจมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวนั้นแล้ว แต่ยังไม่มีความพร้อมอย่างที่ต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการกระตุ้นเตือน ในขณะที่การจูงใจอาจใช้สำหรับผู้ถูกจูงใจที่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวนั้น ๆ

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยวิธีการ นอกจากใช้ในการบอกแจ้งข่าวสารแล้ว สามารถนำมาใช้เพื่อโน้มน้าวชวนเชื่อ หรือแม้แต่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความนึกคิดของผู้รับสารอีกด้วย อันเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ได้รับความนิยมให้ปัจจุบันเป็นอย่างมาก

หลักการดำเนินการด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว

กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ (2546) ได้ให้ความเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนใน ปีพ.ศ. 2479 เมื่อ กระทรวงเศรษฐกิจ เสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอแผนและวัตถุประสงค์ของการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

- 1) งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว
- 2) งานรับรองนักท่องเที่ยว
- 3) งานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก

ในการเสนอโครงการนี้ กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอให้จัดเป็นรูปของสมาคมการท่องเที่ยว คณะรัฐมนตรีประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2479 มีมติรับหลักการของการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่ไม่รับหลักการในการจัดตั้งให้เป็นรูปสมาคม ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ดำเนินงานโดยให้กระทรวงเศรษฐกิจ เป็นเจ้าของเรื่อง กระทรวงเศรษฐกิจได้มอบงานนี้ให้กรมพาณิชย์ เป็นผู้จัดทำเนื่องจากกรมพาณิชย์มีแผนกส่งเสริมพาณิชย์และท่องเที่ยวอยู่ กระทรวงเศรษฐกิจได้ดำเนินการเรื่องนี้ต่อมาจนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น และสำนักงานถูกกระเบิด จึงเลิกกิจการไปชั่วคราว

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ปีพ.ศ. 25๐2 นั้น มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้มีขอบเขตการปฏิบัติงานกว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านการพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการส่งเสริมเผยแพร่ จึงได้มีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ และ ดำเนินกิจการ เพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วย

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ ทำให้การท่องเที่ยวภายในประเทศนั้นให้ดีขึ้น และควบคุมการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ให้ขยายตัวเร็วเกินไป ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการสนับสนุนและบริหารจัดการ

ทฤษฎีพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย

สายันต์ ไพรชาญจิตร (2550) อธิบายไว้ว่าในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาพิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นเป็นพิพิธภัณฑสถานขนาดเล็กดำเนินงานโดยบุคคลและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของคนในประเทศไทยกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตและพยายามจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีอันเป็นหลักฐานของอดีตในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานมากขึ้นและทำให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วกันว่าพิพิธภัณฑสถานไม่ได้เป็นสิ่งที่ผูกขาดทำได้แต่จำเพาะหน่วยราชการ องค์กรเชี่ยวชาญทางกฎหมายหรือนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเท่านั้น

ศรีศักร วัลลิโภดม (2551) ได้ให้ความเห็นต่างออกไปว่าบทบาทของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการปลูกจิตสำนึกท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สอนให้ชุมชนได้รู้จักคิดและเป็นแหล่งความรู้ โดยพัฒนาการของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเริ่มมีขึ้นทั่วไปในราว 40 - 50 ปีมาแล้ว โดยสะท้อนผ่านการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น พระสงฆ์ ครู ผู้นำทางการเมือง แต่ไม่มีวิธีการและกำลังในการจัดการอย่างเป็นระบบ ในเวลาต่อมา การรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านั้นถูกทำลายไปโดยขบวนการค้าของเก่าและประกอบกับการที่รัฐไม่มีหน่วยงานและงบประมาณรองรับ

แม้ว่ามีพิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นจำนวนมากในประเทศไทย ทั้งด้วยเงื่อนไขปัจจัยทางสังคมที่ผู้คนตระหนักและสำนึกคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไปทีละน้อย และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจในหลายยุคสมัยส่งผลให้เกิดนักสะสมศิลปะโบราณวัตถุเพิ่มขึ้นจนส่วนหนึ่งกลายเป็นธุรกิจซื้อขายศิลปะ และโบราณวัตถุล้ำค่า รวมทั้งปัจจัยทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อสร้างความรู้ในอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ตาม พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่างยังต้องการองค์ความรู้ในการจัดการ ต้องการประสบการณ์ทางวิชาการและการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้น่าสนใจ เป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งให้ความรู้และจุดเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนผ่านโบราณวัตถุที่จัดแสดง ในปัจจุบันนั้นการรวบรวมวัตถุโบราณต่าง ๆ ถูกทำลายไปกลายเป็นการซื้อขายศิลปะเพื่อตอบสนองทางธุรกิจ เนื่องจากการทำงานของรัฐที่ไม่เป็นระบบและไม่มีงบประมาณรองรับ จึงทำให้สิ่งเหล่านั้นกำลังจะค่อย ๆ เลือนหาย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1 ขอบเขตด้านสถานที่ ทำการศึกษาพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ซึ่งอยู่ในวัดพระปฐมเจดีย์ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา กลุ่มที่ 1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กลุ่มที่ 3 ประชาชนในชุมชนพระปฐมเจดีย์ กลุ่มที่ 4 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์

3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและข้อคำถามเกี่ยวกับบริบทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์และช่องทางการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

4 ขอบเขตด้านเวลา มิถุนายน - ธันวาคม 2558

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 10 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ได้เริ่มตั้งขึ้นภายหลังการย้ายเมืองนครชัยศรี จากตำบลท่ามามายังบริเวณพระปฐมเจดีย์ในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ทรงมีพระราชดำริให้รวบรวมโบราณวัตถุในเมืองนครชัยศรีขึ้น เจ้าพระยาศรีวิไชยชนินทร์สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครชัยศรี จึงมอบหมายให้หลวงพุทธเกษตรารักษ์ (จร จรณี) และหลวงไชยราษฎร์รักษา (โพธิ์ เคหะนันท์) เป็นผู้ดำเนินการ

โบราณวัตถุที่รวบรวมในระยะแรกได้ถูกนำมาเก็บรักษาไว้ที่ระเบียงครอบองค์พระปฐมเจดีย์ กระทั่งในปี พ.ศ. 2454 จึงได้ย้ายไปไว้ในวิหารตรงข้ามพระอุโบสถ ต่อมาเรียก พระปฐมเจดีย์พิพิธภัณฑสถาน (อยู่ในความดูแลของวัดพระปฐมเจดีย์) และในปี พ.ศ.2477 ได้ยกฐานะเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในความดูแลของกรมศิลปากร และเมื่อจำนวนโบราณวัตถุมากขึ้น ทำให้อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลังเดิมคับแคบ ในปี พ.ศ.2510 กรมศิลปากรได้จัดงบประมาณให้สร้างอาคาร พิพิธภัณฑสถานหลังปัจจุบันขึ้น และเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุจากพิพิธภัณฑสถานหลังเดิมมาจัดแสดง โดยโบราณวัตถุ ส่วนใหญ่เป็นหลักฐานในสมัยทวารวดี เป็นช่วงอดีตที่รุ่งเรืองของดินแดนนครปฐม

ประเด็นที่ 2 ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ เดิมเป็นพระปฐมเจดีย์ พิพิธภัณฑสถาน ต่อมากรมศิลปากรเข้ามาดูแล จึงได้ยกฐานะเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เนื่องจากมีจำนวนวัตถุโบราณที่นำมาจัดแสดงมากขึ้น อีกทั้งวัตถุเหล่านั้นเป็นวัตถุศิลปะสมัยทวารวดี บางชิ้นสามารถพบได้ที่จังหวัดนครปฐมเท่านั้น และบางชิ้นมีอายุมากถึง 1,000 ปี เป็นสถานที่พบและจัดแสดงวัตถุโบราณสมัยทวารวดีไว้มากที่สุด โดยเฉพาะธรรมจักร และพระพุทธรูปที่มีลักษณะอ่อนช้อยสวยงาม อันเป็นสิ่งดึงดูดและสิ่งที่น่าสนใจต่อการเข้าชม เพื่อความเพลิดเพลินและการเรียนรู้ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนะนำลักษณะทั่วไปของจังหวัดนครปฐม ประวัติความเป็นมาของดินแดนแห่งนี้ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ การติดต่อรับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจากอินเดียเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาพปูนปั้นรูปชาวต่างประเทศ ศิลปินที่พบบริเวณเมืองโบราณนครปฐม

ส่วนที่ 2 เสนอเรื่องราวด้านศาสนาและความเชื่อของชุมชนทวารวดีในนครปฐมสะท้อนผ่านงานศิลปกรรมประเภทต่างๆ โบราณวัตถุที่จัดแสดงในส่วนนี้ประกอบด้วย ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมและประติมากรรมประเภทต่างๆ เช่น พระพุทธรูป ภาพสลักเล่าเรื่องพุทธประวัติ ภาพปูนปั้นเรื่องชาดกประดับฐานเจดีย์และธรรมจักร

ส่วนที่ 3 เรื่องราวของนครปฐมหลังความรุ่งเรืองสมัยทวารวดี จนถึงสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์และเป็นงานสำคัญที่สืบเนื่องต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงที่นครปฐมได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมณฑลนครชัยศรี และในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างพระราชวังสนามจันทร์ขึ้น เมื่อนครปฐมได้รับการพัฒนาเรื่อยมา

ประเด็นที่ 3 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์และมีคุณค่าแก่การท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ดึงดูดและจูงใจให้ท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนหรือมาท่องเที่ยว อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น และสืบทอดต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ได้แก่ โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ธรรมจักร อันมีรูปลักษณ์ศิลปะทวารวดีที่สวยงาม พระพุทธรูป เครื่องใช้เครื่องประดับ อันเป็นงานฝีมือที่อ่อนช้อยงดงาม

ประเด็นที่ 4 รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีสิ่งดึงดูดใจแตกต่างกัน เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้คนเดินทางมาเยือนท้องถิ่นนั้น ๆ มีทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น และงานประเพณีต่าง ๆ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาชมประวัติศาสตร์อันเก่าแก่เพื่อศึกษาเป็นความรู้เรื่องราวในสมัยทวารวดี

ประเด็นที่ 5 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

โบราณวัตถุมีความสำคัญมากมายหลายประการคือ แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของประเทศในแต่ละยุคสมัยว่ามีความเจริญรุ่งเรืองและชีวิตความอันมีผลจากความแตกต่าง ที่เกิดจากปัจจัยทางกายภาพทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในชาติ เป็นสิ่งที่โยงเหตุการณ์ในอดีต และปัจจุบันเข้าด้วยกัน เป็นสิ่งที่ใช้อบรมจิตใจของคนในชาติได้

ประเด็นที่ 6 ปัจจัยด้านการท่องเที่ยว

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีลักษณะเฉพาะตัว สามารถดึงดูดความสนใจให้มันักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและเรียนรู้ ภายในพิพิธภัณฑสถานที่มีสิ่งที่น่าสนใจที่หลากหลาย เช่น การจัดแสดงโบราณวัตถุต่าง ๆ ธรรมจักร ลูกปัด ภาพแกะสลักสมัยทวารวดี ที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวในอดีต เป็นสิ่งที่โดดเด่นในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม

ประเด็นที่ 7 บริการ

ในการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้นจะมีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ และคอยให้คำปรึกษาแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นสถานที่หนึ่งที่มีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและคอยตอบคำถามที่นักท่องเที่ยวสงสัย

ประเด็นที่ 8 ศักยภาพด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ในสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละที่นั้นจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของสถานที่นั้น โดยพิจารณาจากความสามารถในการต้อนรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ก็เป็นสถานที่หนึ่งที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนหนึ่ง โดยทางองค์พระปฐมเจดีย์มีลานจอดรถสำหรับรองรับกรุ๊ปทัวร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลายแห่งและทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์สามารถรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะได้ โดยแยกเป็น 2 กลุ่มเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ดูแลอย่างทั่วถึงและสะดวกต่อการบริหารจัดการ

ประเด็นที่ 9 การประชาสัมพันธ์

สื่อบุคคลเป็นสื่ออีกชนิดที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันมีการใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมากในการประชาสัมพันธ์สถานที่ต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ใช้สื่อบุคคลในการประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

ประเด็นที่ 10 ข้อคำถามอื่น ๆ

การประชาสัมพันธ์ เพื่อการโฆษณา การชักชวน หรือการบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ให้กับบุคคลภายนอกหรือกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ สามารถประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายช่องทาง ขึ้นอยู่กับผู้ที่ต้องการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้นโดยการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ควรมีเนื้อหาของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์และประวัติของวัตถุโบราณต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

6. การอภิปรายผล

แนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตามวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จากการวิเคราะห์การประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งช่องทางผ่านเว็บไซต์ (web side) เว็บเพจ (web page) เฟสบุ๊ก (facebook) หนังสือพิมพ์ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระจายเสียง ซึ่งในวิธีการประชาสัมพันธ์นั้น เป็นการโฆษณา เพื่อบอกเล่าข่าวสารถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ เป็นการชักชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมยังพิพิธภัณฑ์ โดยมีเนื้อหา หรือข้อความที่น่าสนใจ ดึงดูด และสร้างแรงจูงใจ ให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเดินทางมาเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้มาเยือน

2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จากการวิเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวพบว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ จัดอยู่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นสถานที่สำหรับจัดแสดงโบราณวัตถุที่ถูกค้นพบภายในจังหวัดนครปฐม อันมีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคสมัยทวารวดี แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของจังหวัดนครปฐมในสมัยนั้น ถึงกับได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางทวารวดี รูปปั้นธรรมจักร พบมากที่สุด และเป็นหลักฐานสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต สอดคล้องกับพิริยะ ไกรฤกษ์ (2533) และชัยพล ทรงสุนทรวงศ์ (2554) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ภาคกลางเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และสืบทอดมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ จึงมีมรดกที่แสดงถึงความเจริญทางด้านโบราณสถาน ศิลปกรรมและศาสนสถานมากมาย เช่น ลูกปัด พระพิมพ์ ชากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จัดเป็นเมืองสมัยทวารวดี หลักฐานทางโบราณคดีมากมายที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของผู้คนสมัยก่อน ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจเกิดขึ้นภายในสังคม และเป็นแหล่งปลูกจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามา

เรียนรู้และสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษ อันเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตและศาสนา ที่ยังคงสะท้อนให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับนงเยาว์ จิตตะปุตตะ (2546) อติศร ศักดิ์สูง (2554) และ จุฑาทิพย์ เจริญลาภ (2545) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลัง เพื่อ ชื่นชม เรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม สอนให้ชุมชนได้รู้จักคิดและเป็นแหล่งความรู้ โดยสะท้อนผ่านการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุมากมายที่ค้นพบในจังหวัดนครปฐม มีจัดแสดงเรียบเรียงยุคสมัย ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ไปจนถึงนครปฐมในยุคปัจจุบัน จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑ์ยังมีกิจกรรมให้กับนักเรียน นักศึกษาที่เข้ามาเรียนรู้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และยังมีการจัดนิทรรศการชั่วคราวตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ และชักชวนให้มาเที่ยวชมยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ เพื่อได้สัมผัสกับโบราณวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

3 เพื่อให้มีการจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อย่างเป็นระบบ จากการวิเคราะห์การจัดระบบของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ในฐานะที่เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดนครปฐม จึงเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญของท้องถิ่น และเป็นสถานที่ภาคภูมิใจของคนจังหวัดนครปฐม ชาวบ้านรวมถึงนักเรียน นักศึกษา จึงควรได้เข้ามาเรียนรู้และสัมผัส เพื่อนำไปเผยแพร่ความรู้ โดยทางพิพิธภัณฑ์มีใบกิจกรรม สำหรับให้นักเรียน และนักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งภายในพิพิธภัณฑ์และตามโรงเรียนต่าง ๆ สอดคล้องกับ ศรีศักร วัลลิโภดม (2551) และชีวสิทธิ์ บุญเกียรติ (2552) อธิบายไว้ว่า การจัดการพิพิธภัณฑ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การสืบค้นความรู้ การบันทึก การเผยแพร่ และสร้างกิจกรรมให้ลูกหลานของคนในชุมชนได้ลองปฏิบัติ เพื่อให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คน ต่างเพศ ต่างวัยและต่างสถานภาพทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจให้สามารถอยู่ในกระบวนการ นอกจากนี้ ทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ยังมีวิธีการจัดเตรียมเรียงโบราณวัตถุออกเป็นช่วงเวลา ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี อันเป็นยุคที่รุ่งเรืองที่สุดของจังหวัดนครปฐม ยุคที่มีอิทธิพลของศาสนาพุทธ ไปจนถึงนครปฐมในยุคปัจจุบัน เมื่อนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมภายในพิพิธภัณฑ์ จะสามารถเรียนรู้เรื่องราว ตั้งแต่อดีตไปจนถึงปัจจุบันของจังหวัดนครปฐมได้เป็นอย่างดี และเข้าใจง่าย ด้วยการมีคำอธิบายอยู่ใต้วัตถุโบราณ อธิบายถึงความเป็นมา ความสำคัญของวัตถุ นั้น ๆ สอดคล้องกับ นงเยาว์ จิตตะปุตตะ (2546) อติศร ศักดิ์สูง (2554) และ จุฑาทิพย์ เจริญลาภ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบอย่างมีคุณภาพ หากขาดการจัดการที่ดีจะมีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้นได้เช่นกัน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ การดำเนินการโดยคำนึงถึงศักยภาพ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การดำเนินการโดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องมีการจัดการด้านการอนุรักษ์ ด้านการบริหารจัดการ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก การเปิดโอกาสและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งการกระจายรายได้สู่ชุมชน

การจัดเรียงโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีลักษณะจัดเรียงในรูปแบบเล่าเรื่องราว ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคทวารวดี ไปจนถึงยุคปัจจุบันของจังหวัดนครปฐม สามารถเข้าใจประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐมได้อย่างเรียบง่ายและรวดเร็ว ด้วยวิธีการจัดการลักษณะนี้ ทำให้การเข้าชมพิพิธภัณฑ์น่าสนใจตลอดเวลา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลต่าง ๆ ส่งผลให้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีพื้นที่ที่จำกัดไม่สามารถ รองรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะมากกว่า 30 ท่านขึ้นไปได้ หากทางพิพิธภัณฑ์ไม่รับนักท่องเที่ยวที่เป็นหมู่คณะ ทำให้เสียโอกาสทั้งด้านพิพิธภัณฑ์และด้านของนักท่องเที่ยวด้วย วิธีการจัดการของพิพิธภัณฑ์ คือ การแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อสำหรับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การจัดการแก้ไขสถานการณ์ที่พบ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการที่ดี และเป็นระบบของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ถึงแม้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติในบางส่วน การจัดนิทรรศการถาวรในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ในปัจจุบันเป็นการปรับปรุงจากการจัดแสดงเดิม โดยเพิ่มเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของเมืองนครปฐม ที่สอดคล้องกับโบราณวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ อีกทั้งยังได้พัฒนารูปแบบการจัดแสดงที่ช่วยสื่อเนื้อหาเรื่องราวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นดังนั้นนักท่องเที่ยวควรเดินจากจุดบริการนักท่องเที่ยวภายใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ทางซ้าย เพื่อชมนิทรรศการส่วนที่ 1 เป็นการจัดแสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ จากนั้นเดินออกจาก

ห้องจัดแสดงนิทรรศการส่วนที่ 1 ไปทางขวา เพื่อชมนิทรรศการส่วนที่ 2 จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชุมชนทวารวดีที่นครปฐม สะท้อนผ่านงานศิลปกรรมต่าง ๆ และเดินออกจากห้องจัดแสดงนิทรรศการไปทางขวา เพื่อไปยังห้องจัดแสดงนิทรรศการส่วนที่ 3 ที่นำเสนอเรื่องราวของนครปฐม ภายหลังจากความเจริญรุ่งเรืองของสมัยทวารวดีผ่านพ้นไป จนกระทั่งในสมัยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ การเดินชมลักษณะนี้ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงยุคปัจจุบันได้อย่างเรียบง่าย และรวดเร็ว จากวิธีการเรียบเรียงเหมือนการบอกเล่าเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

7. บทสรุป

1. เพิ่มวิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายวิธี เพื่อสร้างแรงดึงดูดมากยิ่งขึ้น โดยจากการโฆษณา ชักจูงนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ให้เพิ่มกิจกรรม หรือข้อความเข้าไป เพื่อเป็นการบอกให้นักท่องเที่ยวทราบว่า เมื่อมาเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวได้เห็นโบราณวัตถุที่สมบูรณ์และสวยงามที่สุด นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครปฐม และรู้จักศิลปะทวารวดีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และตรงกับจุดประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ในแต่ละครั้ง

2. สร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ ห่วงแหน และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยการเพิ่มความมีบทบาทของพิพิธภัณฑ์ต่อชุมชนมากขึ้น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ทุกคนในชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของโบราณวัตถุที่จัดแสดงอยู่ภายใน จากการเข้าชม ให้พิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวภายนอก เพื่อทำกิจกรรม ของนักเรียนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้บ่อยครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครที่เป็นคนในชุมชน ช่วยกันจัดนิทรรศการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน และให้มีการเคลื่อนไหวต่อบทบาทที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ตลอดเวลา

3. ปลุกจิตสำนึก สร้างทัศนคติ ในขณะที่บรรยาย และในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้เห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุที่ค่าพบในจังหวัดนครปฐมจนก่อเกิดเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญ โดยเฉพาะยุคที่ศิลปะทวารวดีเข้ามามีอิทธิพล ต่อวิถีชีวิตชาวไทย รวมถึงศาสนาพุทธอันเป็นรากฐานของความเชื่อและวัฒนธรรมที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ มีคุณค่าเทียบได้กับแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายใต้กระแสโซเชียล คือการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเฟซบุ๊กของแหล่งท่องเที่ยวเอง หรือเว็บไซต์การท่องเที่ยวต่าง ๆ เนื่องจากในปัจจุบัน โซเชียลเน็ตเวิร์กเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ได้รับผลตอบรับดีที่สุดจากนักท่องเที่ยวและผู้คนที่ให้ความสนใจมากที่สุด

2. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องของแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สู่ระดับนานาชาติ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมต้อนรับอาเซียนที่กำลังจะเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในประเทศไทย

3. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องของแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ยังคงอยู่ตลอดไป

9. อ้างอิง

กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ (2546), หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน, กรุงเทพฯ กนกพร อูการดี. (2556). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้อย ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม.

กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ. (2546). หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท.

กานต์ธิดา พัชญาพันธ์. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยสื่อ
มัลติมีเดีย กรณีศึกษา วัดดอนขนาก จังหวัดนครปฐม.

จุฑาทิพย์ เจริญลาภ. (2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.

ฉันทซ์ วรรณถนอม. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
ไอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

ฉันทซ์ วรรณถนอม. (2552). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สามลดา

ชัยพล ทรงสุนทรวงค์. (2554). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ :

คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชีวิสิทธิ์ บุญเกียรติ. (2552). คนทำพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).

เชตวัน เตือประโคน. (2553). ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : มติชน.

ธรรมบุญ คำสัตย์. (2557). จังหวัดนครปฐม. ฉะเชิงเทรา : โรงเรียนเซนต์หลุยส์.

นงเยาว์ จิตตะปุตตะ. (2546). ประวัติศาสตร์กับการท่องเที่ยว. นครปฐม : ศิลปการนครปฐม.

นววัฒน์ งานขำ. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยสื่อ
มัลติมีเดีย กรณีศึกษา วัดดอนขนาก จังหวัดนครปฐม.

นิคม จารุมณี. (2536). การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นิตา ชัชกุล. (2550). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์และหอ
ศิลป์ร่วมสมัยสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.

ปราโมทย์ เหลลาลาภะ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิง
สร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม.

ปริตตรา เฉลิมเฝ้า. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระยะที่ 1 สร้างเครือข่ายและ
สำรวจสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ “ข้อมูลทั่วไป” ค้นเมื่อ ตุลาคม 21.2558. จาก
<https://nationalmuseumppcd.wordpress.com>

พิริยะ ไกรฤกษ์. (2543). ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป.

ไพลิน จุ้ยแสง. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยสื่อ
มัลติมีเดีย กรณีศึกษา วัดดอนขนาก จังหวัดนครปฐม.

ภัทรสุดา มณฑา. (2556). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำ
บางน้อย ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม.

มนัส สุวรรณ. (2553). ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมจริราช.

รสสุคนธ์ จุยก้าวังค์. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวของสวน
สัตว์เชียงใหม่.

รัชну ศรีบุญเพ็ง. (2556). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำ
บางน้อย ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม.

ราณี อิศัยกุล. (2545). ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัฒนา พุทธางกูรานนท์. (2536). การประชาสัมพันธ์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : วิจิตร.

วาริษฐ์ มัยยมบุรุษ. (2550). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : อูซาคเนย์.

วรรณนา วงษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์.

- วิจิตร อวระกุล. (2534). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิภา ฤกษ์เสวี. (2546). การวางแผนการประชาสัมพันธ์และการณรงค์. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2524). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). พิพิธภัณฑสถานและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สายนต์ ไพเราะญจิตร. (2550). การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ :

พิมพ์ลักษณ์.

- สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ. (2558). โลกวันนี้ วันสุข. กรุงเทพฯ : วัฒนาฯ คลาสสิกพายด์ส.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2554). ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวไทย. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.
- อาภรณ์ เชียงอึ้ง. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยสื่อ
มัลติมีเดีย กรณีศึกษา วัดดอนขนาก จังหวัดนครปฐม.